

İNSAN VE TOPLUM BİLİMLERİ
ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Cilt / Vol: 6, Sayı/Issue: 4, 2017
Sayfa: 152-171

Received/Geliş: Accepted/Kabul:
[17-08-2017] – [04-10-2017]

Psikolojik Danışmanların Meslek Etiğine Yönelik Algıları: Özel Çalışanlara Yönelik Bir İnceleme

Fatma Ebru İKİZ
Doç. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi, Buca Eğitim Fakültesi
Assoc. Prof. Dr., Dokuz Eylul University Faculty of Education at Buca
orcid.org/0000-0003-4381-1658
ikizef@gmail.com

Gözde ŞENSOY
Arş. Gör., Uşak Üniversitesi, Eğitim Fakültesi
R.A., Uşak University Faculty of Education at Buca
orcid.org/0000-0003-1420-5771
gozde.sensoy@usak.edu.tr

Kemal BALKAN
Dokuz Eylül Üniversitesi, Buca Eğitim Fakültesi
Dokuz Eylul University Faculty of Education at Buca
orcid.org/0000-0001-6623-0325
kemal.balkaan@gmail.com

Hande AKIMAN
Dokuz Eylül Üniversitesi, Buca Eğitim Fakültesi
Dokuz Eylul University Faculty of Education at Buca
orcid.org/0000-0002-5709-1826
hande.akiman@gmail.com

Öz

Psikolojik danışmanlar, meslek hayatları boyunca etik karar vermeyi gerektiren durumlarla sıklıkla karşılaşmaktadır. Bu çalışmanın amacı, özel kurum ve kuruluşlarda psikolojik yardım hizmeti veren danışmanların meslek etiği konusunda bilgi ve tutumlarını incelemektir. Araştırma kapsamında, aktif olarak psikolojik danışma hizmeti vermekte olan gönüllü 16 danışmanla nitel görüşmeler yapılmıştır. Danışmanlara yöneltilen yarı yapılandırılmış sorular, danışmanların meslek etiğine yönelik uyması gereken kurallara dair bilgi düzeyini; yaşadığı etik ikilemleri; etik ikilemlerle karşılaştığında başvurduğu kaynakları; gizliliği ihlal etmesi gereken durumlar hakkındaki bilgi düzeyini ve danışanla çoklu ilişkilere dair tutumlarını belirlemeye yönelik oluşturulmuştur. Katılımcıların cevapları içerik analizi ile değerlendirilmiştir. Sonuçlar, en önemli mesleki etik ilkenin gizlilik olduğunu ortaya koymaktadır. Etik ikilem yaşanan konuların da en çok gizlilik ve yetkinlik konularında olduğu; etik ikilem yaşandığında süpervizyon gruplarından ve meslektaşlardan yardım arandığı saptanmıştır. Hayati tehlike arz eden durumlarda danışan gizliliğinin ihlal edilebileceği ileri sürülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Danışma Etiği, Etik İhlal, Etik İkilem, Meslek Etiği, Psikolojik Danışma

Perceptions of Counselors About Occupational Ethics: Investigation on Special Workers

Abstract

The purpose of the study is to examine the knowledge and attitudes of counselors who provide psychological help in private institutions and organizations. Qualitative interviews were conducted with 16 volunteer counselors. Semi-structured questions were designed to determine the level of knowledge about the rules that counselors should obey for occupational ethics; the ethical dilemmas they have experienced; the sources they ask for help against ethical dilemmas, the level of knowledge about the situations that they should violate the confidentiality and their attitudes towards multiple relationships with the client. Responses were evaluated by content analysis techniques. The results indicated that the most important professional ethic principle is confidentiality. The most experienced ethical dilemmas are about confidentiality and competence. It is argued that the confidentiality of the client may be violated if there is a vital danger.

Keywords: Counseling, Counseling Ethics, Ethical Dilemma, Ethical Violation, Occupational Ethics

1. Giriş

Etik, felsefenin bir dalı olarak değerlerin doğru-yanlış, iyi-kötü, onaylanabilir-onaylanamaz olarak davranış tanımlarını incelemektedir (Mert, 2017 s.14). Etik bireysel ve toplumsal ilişkilerin temelinde yer alır (Kirel, 2000; İşgüden ve Çabuk, 2006). Ahlaki ilkeler bütünü ya da kişisel ahlaki yargılar olarak da ele alınabilen etik, diğer kişileri etkileyen sonuçlara sahip olan davranışlarda bulunmayı, ya da bu davranışları yapmayı planlama süreçlerini içermektedir (Yıldırım ve Kadioğlu, 2007).

Meslek etiği ise, bir meslek grubu içinde faaliyet gösterirken kişilerin dikkat etmeleri gereken genel kabul görmüş kural, tutum ve davranışlardır (İkiz, 2017 s.23). Her mesleğin kendine özgü bir meslek etiği vardır ve meslek mensupları tarafından üretilmiş olan bu normlar, bu mesleği icra eden her bireyi bağlamakta, bir takım ödev ve yükümlülükler getirmektedir (Sökmen ve Tarakçıoğlu, 2011). Kuzgun'a göre (2011, s.102) bir mesleği yürütmekte olan bireylerin diğerlerinin ihtiyaçlarını karşılayacak hizmetlerde bulunması gerekir. Bu doğrultuda kişinin mesleğinin her yönünün çok iyi öğrenmesi, mesleği kapsamındaki uygulama, beceri ve görevlerini uygun ve etkili bir şekilde yerine getirmesi, hizmet alan kişilerin zarar görmesine yol açmaması ve zarar vermekten kaçınması gerekmektedir.

Türkiye'de psikolojik hizmet vermekte olan çalışanların, ortak bir zemine dayanan değer sistemlerine sahip olması beklenmektedir (İkiz, Mete Otlu ve Arslan, 2017). Farklı kurumlarda çalışıyor olsalar da, danışmanların yaptıkları işin niteliğini ve karar verme sürecini etkileyen etik kodları öğrenip bunlara bağlı kalması gerekmektedir (TPDRD, 2011). Ülkemizde psikolojik danışmanlar çeşitli bakanlıklar bünyesinde ve Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı eğitim kurumlarında çalışmanın yanı sıra özel eğitim, danışmanlık ve rehabilitasyon merkezlerinde de çalışmaktadır. Psikolojik danışmanlık hizmetlerine dair etik standartlar ile ilgili çalışmalar, Türk PDR Derneği tarafından yürütülmektedir. Türk PDR Derneği, 1989 yılından beri aktif olarak çalışmaktadır. 1995 yılında ilk kez etik komisyonca hazırlanan "Psikolojik Danışma ve Rehberlik Alanında Çalışanlar için Etik Kurallar Kitapçığı" basılmış ve 2011 yılında 8. baskısı yapılmıştır (İkiz, 2017). Dernek, Türkiye'de faaliyet gösteren psikolojik danışmanların mesleklerini etik ilkelere en uygun biçimde hayata geçirmelerini sağlayacak altı temel ilke belirlemiştir. Amerikan Psikologlar Derneği (APA) ve Türk Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Derneği (TPDRD, 2011 s.8) tarafından belirlenen mesleki etik ilkeler ve standartlar karşılaştırmalı olarak aşağıdaki şekilde gösterilmektedir.

Şekil 1. APA ve TPDRD Etik kodları karşılaştırması

APA Etik kodlar:	Türk PDR-Der Etik kodları:
Etik ilkeler:	Etik ilkeler:
1. İyiliği düşünme, zarar vermeme	1. Yetkinlik
2. Sadakat ve Sorumluluk	2. Dürüstlük
3. Bütünlük	3. Duyarlılık ve hoşgörü
4. Adalet	4. Bireysel ve kültürel farklılıklara duyarlılık
5. İnsan haklarına ve onuruna saygı	5. Toplumsal sorumluluk
	6. Mesleki ve bilimsel sorumluluk
Etik standartlar:	Etik standartlar:
1. Etik sorunları çözmek	1. Genel Standartlar
2. Yeterlik	2. Psikolojik Danışma İlkeleri
3. İnsan ilişkileri	3. Ölçme ve Değerlendirme
4. Gizlilik ve mahremiyet	4. Araştırma ve Yayın
5. Reklam yapma ve kamuya açıklamada bulunma	5. Konsültasyon (Müşavirlik)
6. Kayıt ve ücretlendirme	6. Kayıt ve ücretlendirme
7. Eğitim ve öğretim	7. Mesleğe Hazırlık
8. Araştırma ve yayın yapma	8. Özel Çalışma
9. Değerlendirme	9. Personel Yönetimi
10. Terapi süreci	

Etik ilkeler, danışmanlara karar verme süreçlerini sağlıklı olarak atlatmaları için yardımcı olmaktadır. Bu ilkeler uygulayıcının mesleki kaygılarını yansıtır ve mesleki faaliyetlerini de yönlendirecek basit prensipleri açıklar (Hoose, 1986). Etik kodlar arasında evrensel olarak ortak anlaşmaya varılan hususlar göze çarpmaktadır ancak her toplumda değerler ve ihtiyaçlar farklı olduğu için bir bütünlük bulunmamaktadır. Amerika Psikolojik Danışmanlar Birliği, Amerika Okul Danışmanları Birliği, İngiliz Psikolojik Danışmanlık ve Psikoterapi Birliği, Kanada Psikolojik Danışmanlık ve Psikoterapi Birliği ve Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği gibi kuruluşlar birbirine benzer olsa da farklı kriterler belirlemişlerdir. Etik ilkelerin, etik karar verme süreci için tam bir çözüm sunmayabileceği, bir yol gösterici olarak değerlendirilmesinin uygun olduğu (Kitchener, 1986), etik karar verme sürecinde standartları bilmek ve uygulamaktan çok, bu değerleri içselleştirmenin etik farkındalığa daha büyük katkı sunacağı (Bond, 2013) ileri sürülmektedir.

Türk PDR Derneğine göre başlıca temel ilkeler; yetkinlik, dürüstlük, duyarlılık ve hoşgörü, bireysel ve kültürel farklılıklara duyarlılık, toplumsal sorumluluk ile mesleki ve bilimsel sorumluluk olarak belirlenmiştir. Psikolojik danışma hizmetlerinin, en üst düzeyde yeterlikle sunulması amaçlanmaktadır. Alanda hizmet veren uzmanlar, yetkinlik sınırlarının farkında olmalı, eğitim düzeyleri ve formasyonlarına uygun şekilde yardım sunmalıdır (TPDRD, 2011). Yetkin ve yeterli bir psikolojik danışman, uzmanlığının sınırlarının farkındadır, yeterliğini aşan durumlarda yardım talebinde bulunur, her zaman danışanın iyiliğini ve çıkarını gözetir, mesleki düzeyini yükseltmek için çabalar ve mesleki standartları bilir, içselleştirir (Savi Çakar, 2017 s.161). Danışman profesyonel yetkinliğe sahip değilse, danışma ilişkisi başlatmaktan ve sürdürmekten kaçınmalıdır. Psikolojik danışman, kendinden, aldığı eğitimlerden ve mesleki yeterliklerinden bahsederken dürüst davranmakla yükümlüdür (TPDR, 2011 s.9). Terapistler, danışanların dünya görüşlerine saygı göstermeli ve terapötik sürecin yönünü danışanın belirlemesine izin veren bir rol üstlenmektedir (Jennings, Sovereign, Bottorff, Mussell ve Vye, 2005). Mesleki ve bilimsel sorumluluk kapsamında danışmanlar, danışanlara karşı fayda sağlama ve zarar vermeme ilkelerine göre hareket etmelidir (BACP, 2010). Birçok ruh sağlığı uzmanı için diğerleriyle kurduğu ilişki oldukça önem taşımaktadır. Ruh sağlığı uzmanları, kurdukları ilişkileri profesyonel çerçevede tutmak için uğraşmaktadırlar (Jennings ve ark., 2005).

Bu ilkeler dışında, Amerikan Psikolojik Danışmanlar Derneği (2014), gizliliğin danışma sürecinin devamlılığı açısından temel ilkelerden biri olduğunu belirtmektedir. Gizlilik, psikolojik danışma ilişkisinin yapı taşlarından birisi olarak görülmektedir (Bond, 2013). Danışman, danışma ilişkisine başlamadan önce, danışana gizliliğin istisnalarından bahsetmeli ve hangi durumlarda kimlerle paylaşacağını açıklamalıdır (Balci, 2017 s.112).

Çok kapsamlı ve hassas bir hizmet olan psikolojik danışmanlıkta uzmanların, Şekil 1’de verilen kapsamda ihtiyaç duyulan güven ortamını oluşturarak, danışanların özerklik ve iyilik haline ulaşmasına yardım edebilmesi için uygulamalarını etik temellere dayandırmalıdır (Bond, 2013). Danışma etiği açısından temel problem, danışmanın tutum ve davranışlarının ahlaka ve normlara bağlı olup olmadığı noktasındadır (Bond, 2013; İkiz, Mete Otlı ve Arslan, 2017). Bu noktada danışmanlar meslek yaşantıları boyunca sıklıkla etik karar verme yeteneği gerektiren durumlarla karşı karşıya kalabilir ve karar vermekte oldukça güçlük yaşayabilir (Forester-Miller ve Davis, 1996; Camadan, 2017). Karar verme süreci, yalnızca somut nedenlere dayanarak ilerlemez. Danışmanların durumlarla ilgili hisleri ve sahip olduğu değerler verdikleri kararlarda etkili olmaktadır (Robson, Cook, Hunt, Alfred ve Robson, 2000). Bu süreçte psikolojik danışman karar verirken etik ilkelerden yardım alır (Camadan, 2017).

Danışmanlık kimliği ve mesleki etik ilkeler ile çatışma yaşantısı haline gelen durumlar, etik ikilemlere yol açmaktadır. Etik ikilem, danışmanın, danışanın ve toplumun çıkarlarının çatışması olabileceği gibi, danışmanlık mesleği icra edilirken yasalar, yönetmelikler ve danışmanın kendisinin izlemek istediği çözüm yolunun birbiri ile uyuşmaması olarak da tanımlanabilir. Danışman çelişik duygular yaşar ve karar vermede güçlük hisseder (Ergene, 2004). Etik ikilemlerin yanı sıra, etik olmayan kararlar alma durumu etik ihlal olarak tanımlanmaktadır ve etik ikilemler etik ihlallere dönüşebilmektedir (Camadan, 2017). Etik ikilemler ve etik ihlaller, meslek etiğine olumsuz katkıda bulunur. Psikolojik danışmanların, danışma sürecinde neyin en doğru davranış olacağını sorgulama eğilimine sahip olması beklenmektedir. Bu noktada birçok danışman, etik konusundaki bilgi ve deneyimine, neyin doğru olduğuna dair inançlarına ve hislerine güvenir (Taşdan ve Yalçın, 2007). Robson ve ark. (2000) danışmanlık açısından etik karar verme sürecinin rasyonel bir davranış olmaktan çok sezgisel ve içsel bir süreç olduğuna dikkat çekmiştir. Danışmanlar bu süreçte sezgilerini kullanarak kararlarını denetleyebilmekte ve yansıtıcı çıkarımlar yapabilmektedir.

Etik ihlallere en çok çoklu ilişkiler (Phelan, 2007; Neukrug, Milliken ve Walden, 2001); sırasıyla yeterlik ve yönlendirme, iş uygulamaları (ücretlendirme, belgelendirme) ve meslekî uygulamalar (süreci sonlandırmak, profesyonel olmayan ilişkiler gibi) konularında (Saunders, Barros-Bailey, Rudman, Dew, ve Garcia, 2007) rastlandığı; danışanla ilişkinin sınırları ve rol çatışmaları, danışan hakları ve iyiliği, dürüstlük ve sorumluluk alanlarının en önemli etik ihlal ve ikilem konuları olduğu (Hartley ve Cartwright, 2015) tespit edilmiştir. Pope ve Vetter'e göre (1992) alanda çalışanlar en çok gizlilik, çoklu ilişkiler, ücretlendirme ve planlama olarak üç başlıkta etik ikilem yaşamaktadır. Bunu danışma ilişkisini yürütmede beceriksizlik izlemektedir (Neukrug ve ark., 2001).

Okul danışmanlığı uygulamalarında yapılan bir müdahalenin sonuçlarını izlememek, uygun olmayan değerlendirmeler yapmak ve maliyeti düşürmek için yapılan idari baskılardan dolayı bazı müdahalelerden kaçınmak en sık rastlanan etik ihlaller olarak tespit edilmiştir (Dailor ve Jacob, 2011). Ülkemizde ücret belirleme konusunda ikilem yaşanmakta, bunu "gizliliğin sınırları", "danışanla çoklu ilişkiler" ve "yetkinlik ve değer aktarımı" (Kolay Akfert, 2012); çoklu ilişkiler, gönüllülük, profesyonel yeterlik ve alanda uzmanlaşma (Erdur-Baker ve Çetinkaya, 2007) izlediği, bu sonuçların yurtdışında yapılmış çalışmalarla da örtüştüğü (Pope ve Vetter, 1992; Lindsay ve Clarkson, 1999) görülmektedir. En çok çocuk koruma hizmetlerine başvurmaları gereken durumlarda, öğrencinin riskli davranışını ebeveynine açıklayıp açıklamamakta, meslektaşının etik olmayan davranışlarını bildirme ve etik çerçeve içinde ebeveynlerin test

sonuçlarını görmelerine izin verme konularında etik ikilem yaşamaktadır (Dailor ve Jacob, 2011).

Alanda çalışanlar için çeşitli kuruluşlarca etik standartlar oluşturulmasına rağmen, etik dışı davranışlara rastlanabilmektedir. Psikolojik yardım mesleklerini sürdürmekte olan çalışanların fazlaca para kazanmak, ün kazanmak ya da danışma yeterliğine sahip olmamak gibi nedenlerden dolayı danışanlara ve mesleğin ismine zarar verdiği görülebilmektedir (Kuzgun, 2011). Mesleki yeterliği düşük danışmanların sebep olduğu ve psikolojik danışma mesleğinin ismini lekeleyen vakalar sayıca az olsa da, danışanlar zarar görebilmektedir. Danışmanlık mesleği de itibarsızlaşabilmektedir (Bond, 2013). Etik dışı davranışlar çeşitli sorunlara yol açmaktadır. Gizliliğin ihlali, cinsel ya da duygusal bağlantılar kurmak, ölçme araçlarının uygunsuz kullanımı, yetkinliğin sınırlarını çizememek bunlardan bazılarıdır (Taşdan ve Yalçın, 2007; Kolay Akfert, 2012).

Bu çalışmanın amacı özel kurum ve kuruluşlarda psikolojik yardım hizmeti veren danışmanların meslek etiği konusunda bilgi, değer ve tutumlarını incelemektir. Araştırmada, Pope ve Vetter'nin (1992) tespit ettiği etik sorunlar temel alınmıştır. Söz konusu çalışma, Amerikan Psikoloji Derneği üyelerinin çalışma hayatlarında sıklıkla yaşadığı etik ikilemleri ve sıkıntıları belirlemeye yönelik yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre katılımcılar en çok gizlilik, çoklu ilişkiler, ödeme kaynakları ve şekli ile akademik ve eğitime dair konularda etik kaygılar yaşamaktadır. Bu çalışmada kriter olarak Türk PDR Derneğinin belirlediği etik ilkeler göz önünde bulundurulmuştur. Son zamanlarda psikolojik danışmada meslek etiği alanına yönelik çalışmalar artmış olsa da, ülkemizde az sayıda çalışmaya rastlandığı söylenebilir. Bu konuda yapılacak çalışmalar ile birlikte ruh sağlığı alanında daha nitelikli, kişisel ve toplumsal fayda odaklı hizmetler sunulabileceği düşünülmektedir. Bu çalışmanın sonuçlarının danışmanların meslek etiğine yönelik yeterliklerini arttırmaya yönelik çalışmalara ışık tutması beklenmektedir. Araştırmada cevap aranan sorular şunlardır:

1. Danışmanların meslek etiğine yönelik uymaları gereken kurallar hakkında bilgi düzeyleri nedir?
2. Danışmanın kendisi veya meslektaşı hangi durumlarda etik ikilem yaşamaktadır?
3. Etik ikilemlerle karşılaşıldığında yardım aranan kaynaklar nelerdir?
4. Danışmanların danışan gizliliğinin istisnaları hakkında bilgi düzeyleri nedir?
5. Danışmanların danışanla çoklu ilişkiler hakkında bilgi düzeyleri nedir ve ilişkinin sınırları hakkında ne düşünülmektedirler?

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Deseni

Ülkemizde özel kurum ve kuruluşlarda psikolojik yardım hizmeti veren danışmanların meslek etiği konusunda bilgi, değer ve tutumları hakkındaki sözlü verilerini ayrıntılı şekilde ve derinlemesine ortaya koyabilmek için nitel araştırma modeli kullanılmıştır. Katılımcıların yanıtları içerik analizine göre değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Cevaplar doğru ya da yanlış olarak değerlendirilmeksizin, araştırmada hepsine yer verilmiştir. Her bir cevap kodlanıp kategorize edilmiştir. Bu nedenle, tablolarda yer verilen değerler toplam katılımcı sayısından daha fazla görünmektedir.

2.2. Katılımcılar

Araştırmanın katılımcıları, ülkemizde özel kurum ve kuruluşlarda psikolojik yardım hizmeti veren danışmanlar ve psikologlardan oluşmaktadır. Katılımcılar ulaşılabilir örnekleme yöntemiyle seçilmiştir. Toplam 24 danışmanla iletişime geçilmiş, 16 kişi çalışmaya katılmaya gönüllü olmuştur. Çalışma 11 kadın, 5 erkek olmak üzere toplam 16 katılımcıyla gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların yaş ortalaması 30.6 olarak tespit edilmiştir. Katılımcılara ait demografik bilgiler Tablo 1’de sunulmaktadır.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

		f	%
Cinsiyet	Kadın	11	68.75
	Erkek	5	31.25
	<i>Toplam</i>	16	100
Yaş	25-35 yaş	12	75
	35 yaş ve üstü	4	25
	<i>Toplam</i>	16	100
Mezun Olduğu Bölüm	Psikoloji	13	81.25
	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	2	12.5
	Felsefe	1	6.25
	<i>Toplam</i>	16	100
Kıdem	0-2 yıl	5	31.25
	3-5 yıl	7	43.75
	6-10 yıl	1	6.25
	11-20	2	12.5
	20 yıl ve daha fazla	1	6.25
	<i>Toplam</i>	16	100

Katılımcıların büyük çoğunluğu lisansüstü eğitim almıştır. Uzmanlık alanları çocuk-ergen, yetişkin, çift ve aile danışmanlığı alanlarıdır. Farklı kurumlardan meslek etiği dersi almışlardır. Katılımcıların eğitim düzeyi, uzmanlık alanı ve meslek etiği eğiti alma durumları Tablo 2'de sunulmaktadır.

Tablo 2. Katılımcıların Eğitimi ve Uzmanlığına İlişkin Bilgiler

		f	%
Eğitim Düzeyi	Lisans	6	37.5
	Lisansüstü	10	62.5
	<i>Toplam</i>	16	100
Uzmanlık Alanı	Çocuk-ergen	8	30.76
	Yetişkin	10	38.46
	Çift	4	15.38
	Aile	4	15.38
	<i>Toplam</i>	26	100
Meslek Etiği Eğitimi Alma Durumu	Lisans eğitimi sırasında ders	13	54.16
	Yüksek lisans eğitimi sırasında ders	6	25
	Psikoterapi eğitimleri kapsamında	2	8.33
	Meslek derneklerinden eğitim (Türk PDR Derneği, Aile Danışmanlığı Derneği)	1	4.16
	Özel Eğitim sertifika programı içinde	1	4.16
	Herhangi bir eğitim almadım	1	4.16
	<i>Toplam</i>	24	100

2.3. Verilerin Toplanması

Veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır, form araştırmacılar tarafından geliştirilmiştir. Görüşme formunun ilk kısmı katılımcıların demografik özelliklerini belirlemek üzere cinsiyet, yaş, mezun olunan bölüm, kıdem, eğitim düzeyi, uzmanlık alanı ve meslek etiği eğitimi alma durumu ilgili yedi sorudan oluşmaktadır. Görüşme formunun ikinci kısmı ise altı açık uçlu soru içermektedir. Açık uçlu sorular, literatür taraması yapılarak oluşturulmuş olup, Pope ve Vetter'in (1992) çalışmasında en yüksek frekansa sahip olan etik sorunlar temel alınmıştır. Oluşturulan soruların, danışmanların meslek etiğine yönelik bilgi ve yetkinliklerini ölçebilmesi hedeflenmiştir. Sorular, danışmanların meslek etiğine yönelik uyması gereken kurallara dair bilgi düzeyini; yaşadıkları etik ikilemleri; etik ikilemlerle karşılaştığında başvurduğu kaynakları; gizliliği ihmal etmesi gereken durumlar hakkındaki bilgi düzeyini ve danışanla çoklu ilişkilere dair düşüncelerini belirlemeye yönelik oluşturulmuştur.

Görüşme formu aşağıdaki soruları içermektedir:

1. Meslek etiğine yönelik uymanız gereken kurallar nelerdir?
2. Sizin veya bir meslektaşınızın meslek etiği açısından ikilemde kaldığı olayları birkaç cümleyle anlatınız. Bugün yine başınıza gelse aynı şekilde mi farklı şekilde mi davranırdınız?
3. Etik ikilemlerle karşılaştığınızda nereden yardım alırsınız?
4. Hangi durumlarda danışan bilgilerini paylaşmanız gerektiğini biliyor musunuz? (Evet ise bu durumlar nelerdir? Hayır ise bu durumları öğrenmek için nereye başvurursunuz?)
5. Danışanla çoklu ilişki nedir? Danışanla ilişkinin sınırları hakkında ne düşünüyorsunuz?

2.4. Süreç

Katılımcılar, çalışmaya tamamen gönüllü olarak katılmıştır. Görüşme yapılmadan önce katılımcılar, çalışmanın içeriği hakkında bilgilendirilmiştir. Her bir görüşme yaklaşık 20 dakika sürmüştür. Veriler, 2017 yılının Şubat-Mayıs ayları arasında toplanmıştır. Görüşmeler 13 kişiyle yüz yüze, 3 kişiyle Skype görüşmesi üzerinden yüz yüze olarak gerçekleştirilmiştir.

2.5. Verilerin Analizi

Çalışmada nitel araştırma tekniği kullanılmıştır. Verilerin analizi için katılımcıların verdiği cevaplar soru bazında içerik analizi yapılarak değerlendirilmiştir. İçerik, araştırmacılar tarafından soruların oluşturulmasına temel alınan Pope ve Vetter'in çalışmasında ve TPDR Derneği (2014)'nin çalışmasında yer alan temalara göre kategorize edilmiştir. Her bir tema ve kodları tespit edilmiş, betimsel olarak görülme sıklığına göre sıralanmıştır. İç güvenilirliği sağlamak için kodlamalar aynı araştırmacı tarafından bir hafta arayla iki kez yapılmıştır. Güvenirlik sağlanırken Miles ve Huberman'ın (1994) uyum yüzdesi formülü kullanılmıştır. Toplam güvenirlilik % 92 olarak tespit edilmiştir.

3. Bulgular

3.1. Meslek Etiğine İlişkin Uyulması Gereken Kurallar

Katılımcılara ilk olarak "Meslek etiğine yönelik uymanız gereken kurallar nelerdir?" sorusu yöneltilmiştir. Danışmanların meslek etiğine ilişkin uyulması gereken kurallara dair görüşleri, Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Meslek Etiğine İlişkin Uyulması Gereken Kurallar

Temalar	Kodlar	£	Toplam	%
Gizlilik	Gizliliği koruma	13	19	38.77
	Kayıtların gizliliğini sağlama	3		
	Gizliliğin sınırlarını bilme	2		
	Danışanın özeline saygı gösterme	1		
Mesleki ve bilimsel sorumluluk	Fayda sağlamak, zarar vermemek	7	15	30.61
	Çoklu ilişkilere girmemek	6		
	Aynı aileden tek kişiyle danışma yapmak	1		
Yeterlik	Hediye almamak	1	9	18.36
	Mesleki yeterliğe sahip olmak	4		
	Kendini geliştirme	2		
	Güven verme	1		
	İyi ilişki kurma	1		
Duyarlı ve saygılı olmak	Yasal prosedürü bilme	1	3	6.12
	Karar almama, yönlendirme yapmama	2		
	Danışanın hedefine ulaşması için diğer yönlerini feda etmeme	1		
Dürüstlük	Atıf-referans	1	3	6.12
	Saatinde gitme	1		
	Kamu çalışanıyken özelde kaçak çalışmama	1		
	<i>Toplam</i>			

Toplam 5 temaya ayrılmıştır. Bunlar gizlilik, duyarlılık ve hoşgörü, yeterlik, dürüstlük, mesleki ve bilimsel sorumluluktur. Veriler incelendiğinde, en yüksek frekansın (% 38.77) “gizlilik” temasına ait olduğu görülmektedir. Gizlilik temasının içinde, “gizliliği koruma” kodu en başta yer almaktadır. “Kayıtların gizliliğini sağlama, gizliliğin sınırlarını bilme” bunu takip etmektedir. “Danışanın özeline saygı gösterme” ise en sonda yer almaktadır.

İkinci sırada %30.61 ile gelen mesleki ve bilimsel sorumluluk temasında “fayda sağlamak, zarar vermemek” ilk sıradadır. Onu “danışanla çoklu ilişkilere girmeme” izlemektedir. “Aynı aileden bir bireyle danışma yapmak” ve “hediye almamak” son sırada yer almaktadır. Yeterlik temasının içinde (%18.36) “mesleki yeterliğe sahip olma” ilk, “kendini geliştirme” ikinci sırada yer almaktadır. “Yasal prosedürü bilme, güven verme ve iyi ilişki kurma” son sıradadır. Duyarlılık ve hoşgörü kapsamında (%6.12) katılımcılar “danışan adına karar almama, yönlendirme yapmama” ve “danışanın hedefine ulaşması için diğer yönlerini feda etmeme” konularını önemli gördüklerini belirtmiştir. Dürüstlük temasında ise (% 6.12) “atıf ve referansa dikkat etme, oturuma saatinde gitme ve kamu çalışanıyken özelde kaçak çalışmama” katılımcılar tarafından birer kez söylenmiştir.

3.2. Katılımcıların Yaşadıkları Etik İkilemler

İkinci soruda, katılımcılara hangi konularda etik ikilem yaşadıkları sorulmuştur. Alınan cevaplar Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Yaşanan Etik İkilemler

Temalar	Kodlar	f	Toplam	%
Gizlilik		11	11	36.6
Yetkinlik	Mesleğin yeterliklerine sahip olma	3	6	20
	Dayanışma olmaması	1		
	Alanında uzman olma	1		
	Meslektaş kötüleme	1		
Çoklu İlişkiler		5	5	16.6
Ücret		3	3	10
Ebeveyn hakları		2	2	6.6
Gönüllülük		1	1	3.3
Hediye alıp verme		1	1	3.3
Saydamlık		1	1	3.3
<i>Toplam</i>			30	100

Tablo 4 incelendiğinde katılımcıların en yüksek frekans (%36.6) ile “gizlilik” cevabı verdikleri görülmektedir. Bu cevabı “yetkinlik” (%20) takip etmektedir. Yetkinlik teması içinde “mesleğin yeterliklerine sahip olma” kodu ilk sıradadır. “Dayanışma olmaması”, “alanında uzmanlık” ve “meslektaş kötüleme” kodları ise eşit yüzdeyle daha sonra gelmektedir. Üçüncü sırada en çok yaşanan ikilem olarak “çoklu ilişkiler” (%16.6) gelmektedir. Daha sonra “ücret” (%10) ve “ebeveyn hakları” (%6.6) gelirken, en düşük frekansa sahip olan temalar ise “gönüllülük” (% 3.3), “hediye alıp verme” (%3.3) ve “saydamlık” (%3.3) olarak göze çarpmaktadır.

3.3. Etik İkilemlerle Karşılaşıldığında Yardım Alınan Kaynaklar

Üçüncü soruda, katılımcılara etik ikilemlerle karşılaştıklarında nereden yardım aldıkları sorulmuştur. Alınan cevaplar Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Etik İkilemler Karşısında Yardım Alınan Kaynaklar

Temalar	Kodlar	f	Toplam	%
Süpervizyon grubu	Özel kurumlarda süpervizyon grupları	5		
	Yüksek lisans tez danışmanı	3	10	53.57
	Lisans dönemi öğretim üyeleri	2		
Meslektaştan fikir alma	Özel kurumda çalışan meslektaş	8		
	Okul rehberlik servisinde çalışan meslektaş	1	9	32.14
Yazılı kaynaklar	Basılı kaynaklar	4		
	Elektronik kaynaklar	1	5	17.85
Avukat/savcı		1	1	3.57
Kurum yöneticileri		1	1	3.57
Çocuk şube müdürlüğü		1	1	3.57
Yardım almam		1	1	3.57
<i>Toplam</i>			28	100

Katılımcıların etik ikilem yaşadıkları durumlarda yardım almak için başvurdukları kaynak olarak en çok süpervizyon grubunu (% 53.57) tercih ettiklerini görmekteyiz. Bu tema içinde “özel kurumlarda süpervizyon grupları” ilk sırada gelmektedir. Ardından ise “yüksek lisans tez danışmanı” ve “lisans dönemi öğretim üyeleri” gelmektedir. İkinci sırada meslektaştan fikir alma (% 32.14) bulunmaktadır. Bu tema içinde sırasıyla “özel kurumda çalışan meslektaş” ve “okul rehberlik servisinde çalışan meslektaş” cevapları verilmiştir. En çok başvurulan üçüncü kaynak olarak “yazılı kaynaklar”(%17.85) gelmektedir. Bu tema içinde ilk sırada “basılı kaynaklar”, ikinci sırada ise “elektronik kaynaklar” bulunmaktadır. En düşük frekansa sahip cevaplar ise “avukat/savcı”(%3.57), “kurum yöneticileri”(%3.57), “çocuk şube müdürlüğü”(%3.57) ve “yardım almam”(%3.57) şeklinde ifade edilmiştir.

3.4. Gizliliğin İstisnai Durumları

Beşinci soruda danışmanlara hangi durumlarda danışan bilgilerini paylaşmaları gerektiği sorulmuştur. Bu soruya yönelik bulgular Tablo 6’da sunulmaktadır.

Tablo 6. Gizliliğin İstisnai Durumları

Temalar	ƒ	%
Hayati tehlike (intihar – öldürme-zarar verme)	16	37.2
Adli durumlar	7	16.27
İstismar	7	16.27
Süpervizyon	7	16.27
Evden kaçma	2	4.65
Madde kullanımı	2	4.65
Kontrolsüz cinsel davranışlar	1	2.32
Başka terapistte gidecekse meslektaşına iletme	1	2.32
<i>Toplam</i>	43	100

Tablo 6 incelendiğinde, danışanın kendisine veya çevresine zarar verebileceği hayati tehlike (% 37.2) durumunda gizliliğin aşılabileceği ifade edilmektedir. Bunu adli kurumlardan gelecek talepleri içeren “adli durumlar” (% 16.27), “istismar vakalarının bildirilmesi” (%16.27) ve danışanın kişisel bilgilerini gizli tutmak kaydıyla “süpervizyon sırasında” (% 16.27) yanıtları takip etmektedir. Çocuk danışanın evden kaçması durumunda (% 4.65), danışanın madde kullanımı fark edildiğinde (% 4.65), danışanın kontrolsüz cinsel davranışları olduğunda (% 2.32) ve danışan başka bir terapistte gitmesi durumunda gideceği terapistte bilgileri iletme gerekliliğinde (% 2.32) gizliliğin ihlal edilebileceği belirtilmiştir.

3.5. Danışanla Çoklu İlişki Kurulması

Altıncı soru, katılımcıların danışanla çoklu ilişkinin ne olduğunu bilip bilmedikleri ve çoklu ilişkinin sınırları hakkında ne düşündükleri üzerinedir. Bu soru ile ilgili bilgiler Tablo 7’de sunulmaktadır.

Tablo 7. Danışanla Çoklu İlişki Kurulması

Temalar	Kodlar	f	Toplam	%
Zamanlamasına göre	Görüşme saatleri dışında ilişki olmamalı	6	7	41.17
	Telefon numaramı kriz anında bana ulaşabilmesi için veririm	1		
Bağlamına göre	Danışanın çevresiyle ilişki içinde olmamalı veya çalışmamalı	4	7	41.17
	Sosyal ağlarda ilişki kurulmamalı	3		
Yoğunluğuna göre	Danışman kişisel bilgilerini paylaşmamalı	2	2	11.7
Bilgim yok		1	1	5.88
<i>Toplam</i>			17	100

Tablo 7 incelendiğinde danışmanların en çok zamanlamasına ve bağlamına göre (% 41.17) çoklu ilişkiler konusunda fikir belirttiği görülmektedir. Zamanlamasına göre çoklu ilişkiler konusunda fikir belirtme teması içinde görüşme saatleri dışında ilişki kurmamak ve kriz anında danışanın ulaşabilmesi için telefon numarasının verilebileceğinden bahsedilmektedir. Bağlamına göre (% 41.17) cevaplar incelendiğinde ise danışmanın danışanın çevresiyle çalışmaması ve ilişki içinde olmaması, ayrıca sosyal ağlarda danışanla mesajlaşma, arkadaş olma, takipleşme gibi ilişkilere girmemesi gerektiği ifade edilmektedir. Çoklu ilişkinin yoğunluğuna göre (% 11.7) ise danışmanların kişisel bilgilerini danışanla paylaşmaması gerektiği üzerinde durulmaktadır. Katılımcıların % 5.88'i çoklu ilişkiler hakkında herhangi bir fikri olmadığını belirtmektedir.

Katılımcıların birbirinden farklı yanıtlar verdikleri görülmektedir. Katılımcılardan biri "karşılaşmamak için yolumu değiştiririm" derken bir diğeri "samimiyetin önemli olduğunu düşünüyorum, özellikle anne-babayla. Giderken arabayla bırakmak bir jest mesela" ifadesini kullanmıştır. Benzer şekilde katılımcılardan biri "plan yapıp buluşmama ama orada karşılaşırsam bir şeyler içebilirim" derken bir diğeri "dışarıda benimle göz göze gelmek istemiyorsa zorlamam" ifadesinde bulunmuştur. Katılımcılardan biri "Terapi süreci içinde izlediğiniz yaklaşıma göre değişebiliyor. Yine de sınır olmalı." İfadesini kullanmıştır. Bununla doğru orantılı olarak bir katılımcı "Kişisel karar verme hakkına müdahale etmem. Arada bir buluşup kahve içebiliriz. Ben BDT'ciyim çünkü." İfadesinde

bulunurken psikodinamik yaklaşıma dayalı çalıştığını belirten bir başka katılımcı “Terapi odasının kendi içinde bir dinamiği olduğuna inandığım için telefonla, internette vb. terapi yapmıyorum veya oda dışında ilişki kurmuyorum.” İfadesinde bulunmuştur.

4. Tartışma

Bu çalışmanın amacı özel kurum ve kuruluşlarda psikolojik yardım hizmeti veren danışmanların meslek etiği konusunda bilgi, değer ve tutumlarını incelemektir. Araştırmada, Pope ve Vetter'nin (1992) Amerikan Psikoloji Derneği üyelerinin çalışma hayatlarında sıklıkla yaşadığı etik ikilemleri ve sıkıntıları belirlemeye yönelik yaptıkları çalışmada tespit ettiği etik sorunlar temel alınmıştır. Bunun yanısıra kriter olarak Türk PDR Derneğinin belirlediği etik ilkeler göz önünde bulundurulmuştur. Çalışmada danışmanların meslek etiğine yönelik uyması gereken kurallara dair bilgi düzeyini; yaşadıkları etik ikilemleri; etik ikilemlerle karşılaştığında başvurduğu kaynakları; gizliliği ihmal etmesi gereken durumlar hakkındaki bilgi düzeyini ve danışanla çoklu ilişkilere dair düşüncelerini belirlemeye yönelik nitel çalışma yürütülmüştür.

Katılımcıların yanıtları incelendiğinde, en önemli mesleki etik ilkenin gizlilik olduğunu görülmektedir. Danışmanlar sıklıkla gizlilik ve yetkinlik konularında etik ikilem yaşamaktadır; etik ikilem yaşadıklarında süpervizyon gruplarından ve meslektaşlardan yardım aramaktadırlar. Katılımcıların hayati tehlike arz eden durumlarda danışan gizliliğinin ihlal edilebileceği tespit edilmiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğu danışanlarla görüşme saatleri dışında görüşmeyi ve kendilerine dair bilgileri paylaşmayı etik bulmamaktadır.

Danışmanların meslek etiğine yönelik uyulması gereken kurallara yönelik algısı incelendiğinde sonuçlar gizlilik, mesleki ve bilimsel sorumluluk, yeterlik, duyarlı ve saygılı olmak ve dürüstlük olarak beş temada gruplanmıştır. Danışmanların en çok üstünde durduğu konu olarak “gizlilik” öne çıkmaktadır. Sonuçlar diğer araştırmalarla tutarlılık taşımaktadır. Literatüre bakıldığında danışmanların gizliliğin en önemli etik ilkelerden biri olduğu görülmektedir (Pope ve Vetter, 1992; Kolay Akfert, 2012, Lindsay ve Clarkson, 1999). Kayıtların gizliliğini sağlama, gizliliğin sınırlarını bilme ve danışanın özeline saygı gösterme yine danışmanların en çok önemsendiği konular arasındadır. İlk soru kapsamında katılımcıların vurguladığı konulardan biri, “mesleki ve bilimsel sorumluluk”tur. Bu kapsamda en çok ifade edilen durum, danışmanların danışanların ve toplumun yararına çalışması ve zarar vermemesidir. Bu bulgu, mevcut araştırma sonuçlarıyla da paraleldir (Sadeghi ve ark., 2003; Jennings ve ark., 2005). Danışmanların cevaplarında ön plana çıkardıkları diğer unsur ise danışanla çoklu ilişkilere girmenin etik dışı bir durum olmasıdır. Yurt

dışında yapılan bazı araştırmalarda da çoklu ilişkiler ile ilgili problemlerin yaşandığı ifade edilmektedir (Dallesasse, 2010; Jennings ve ark., 2005; Herlihy ve Dufrene, 2011). Çalışmanın katılımcıları ayrıca, danışmanlardan gelen hediyeleri kabul etmeme ve aynı aileden tek kişiyle danışma yapmanın da etik bir gereklilik olduğunu belirtmiştir.

Danışmanların yaşadıkları etik ikilemler ve bu ikilemler karşısında yardım aradıkları kaynaklar incelendiğinde sonuçlar, en çok "yeterlik" kaygısı yaşandığını ortaya koymaktadır ve bu konuda karşılaştıkları etik ikilemler alanyazınla paraleldir (Herlihy ve Dufrene, 2011; Even ve Robinson, 2012; Kolay Akfert, 2012, Jennings ve ark., 2005). Katılımcılar, yeterlik kapsamında en yüksek oranda "mesleki yeterliğe sahip olma" kriterini uymaları gereken bir kural olarak görmektedirler. Onu "kendini geliştirme" izlemektedir. "Güven verme, iyi ilişki kurma ve yasal prosedürü bilme" yeterlik kapsamında danışmanların uymaları gereken diğer kurallar olarak belirtilmiştir. Etik ikilem yaşanan diğer bir konu "duyarlılık ve saygılı olmak"tır. Katılımcılar, danışana yönlendirme yapmayı ve belli bir hedefe ulaşması için diğer yönlerden zarar görmesine izin vermeyi etik dışı olarak görmektedir. Bu bulgu, mevcut literatürle uyumludur (Sadeghi ve ark, 2003, Jennings ve ark., 2005). Son olarak ise "dürüstlük" vurgulanmaktadır. Katılımcılar, etik olarak uyulması gereken kurallar dahilinde bu temada "atıf ve referansa dikkat etme, otuurlara saatinde gitme ve kamu personeliyken özelde kaçak çalışmama" yanıtlarını vermiştir. Psikolojik danışman, kendinden, aldığı eğitimlerden ve mesleki yeterliklerinden bahsederken dürüst davranmakla yükümlüdür (TPDR, 2011). Sunulan hizmetlerle ilgili tüm bilgiler dürüstçe ve doğru şekilde sunulmalı, haksız taleplerde bulunulmamalı ve mesleğin itibarını da koruyacak şekilde bilgilendirme yapılmalıdır (BACP, 2010). Danışmanlar ayrıca, bir yayın veya sunum yaptıklarında; çalışmalarında daha önce yapılmış çalışmalara yer verir ve yazarlara atıfta bulunur (ACA, 2014).

Çalışmada gizliliğin ihlal edilebilmesiyle ilgili olarak, intihar etme, öldürme veya zarar verme gibi hayati tehlike içeren durumlar ile adli kurumlara danışması gereken durumlarda, istismar içeren yaşantılarla karşılaşıldığında, süpervizyon gruplarına katılırken, evden kaçma ihtimali olduğunda, madde kullanımı fark edildiğinde, kontrolsüz cinsel davranışlarla karşılaşıldığında ve danışanın başka bir danışmana sevk edilmesi gerektiğinde, danışan gizliliğinin ihlal edilmesi gerektiği katılımcılar tarafından belirtilmiştir. Bu bulgular, araştırmalarla tutarlılık göstermektedir. Crenshaw ve Lichtenberg, (1993), danışmanların danışanlara ya da ailesine haber vermeden bir cinsel istismar şüphesini bildirmeyi tercih ettiğini tespit etmiştir.

Danışmanların çoğunluğu, zamanlama temasına göre danışanlarla görüşme saatleri dışında görüşmeyi etik bulmamaktadır. Yalnızca bir danışman, danışanların kriz anında kendine ulaşabilmesi için telefon numarasını vermeyi uygun bulduğunu belirtmiştir. Bağlam temasına bakıldığında ise,

danışmanların danışanların çevresindeki kişilerle ilişki içinde olmasını ya da iş arkadaşı olmasını etik bulmamaktadır. Aynı şekilde sosyal ağlarda ilişki kurulmasını da etik dışı görmektedir. Son olarak, danışanlarla ilgili bilgilerin diğer kişilerle paylaşılması da etik dışı olarak nitelendirilmektedir. Genel çerçevede bakıldığında, danışmanların danışanlarla kasıtlı çoklu ilişkilere girmeyi etik bulmadığı görülmektedir. Bu bulgular, diğer araştırma sonuçlarıyla tutarlıdır (Anderson ve Kitchener, 1996; Nigro, 2010).

5. Sonuç ve öneriler

Danışmanlara yönelik etik ilkeler TPDR (2011) tarafından yetkinlik, dürüstlük, duyarlı ve saygılı olmak, bireysel ve kültürel farklılıklara duyarlılık, toplumsal, mesleki ve bilimsel sorumluluk olarak ortaya koyulmaktadır. Bu çalışma kapsamında danışmanların bireysel ve kültürel farklılıklara duyarlılık konusuyla ilgili herhangi bir ifadede bulunmadığı görülmektedir. Ayrıca, TPDR'nin belirlediği ilkelerin dışında gizlilik ile ilgili oldukça fazla ifadeye rastlanmaktadır. Ülkemizde de alanla ilgili etik ilkelerin gizlilik ilkesi ve tespit edilen ihtiyaçlar bağlamında tekrar gözden geçirilmesi önerilmektedir.

Etik ikilemler yardım hizmetlerinin yarar sağlama ilkesinin sınırlanmasına yol açabilmektedir. Gizlilik (Neukrug Milliken ve Walden, 2001; Pope ve Vetter, 1992) ve yetkinlik (Kolay Akfert, 2012; Lindsay ve Clarkson, 1999) danışmanların sıklıkla yaşadığı etik ikilemler arasında yer almaktadır. Erdur-Baker ve Çetinkaya (2007) ise çoklu ilişkilerin sınırları ve çoklu ilişkinin kaçınılmaz olduğu durumlarda danışmanların etik davranmak konusunda zorlandıklarını ifade etmektedir. Bu araştırmanın sonuçları, diğer araştırma sonuçlarıyla tutarlılık göstermektedir. Etik ikilemler ile ilgili olarak yurtdışındaki çalışmalar incelendiğinde ücret, hediye alıp verme ve saydamlık (Tarvydas ve Cottone, 2000) konularında sıklıkla etik ikilemler yaşandığı görülmektedir. Katılımcıların etik ikilemlerin neler olduğu ile ilgili bilgi sahibi olmalarının onların etik ikilemleri fark etmesine sebep olabileceği tahmin edilmektedir. Bu doğrultuda lisans öğrenimleri esnasında ve sonrasında vaka analizleri yapılması (İkiz, Mete Otlı, Arslan,2017) ile çeşitli durumların fark edilmesi ve yönetilmesine ilişkin çalışmalar yapılması önerilmektedir. Üniversitelerde verilen meslek etiği derslerinin kapsam, içerik ve uygulamalarının mevcut yasalarla ve çalışma koşullarıyla bağlantılı olarak ele alınması ve hizmetiçi eğitimler kapsamında etik eğitiminin sürekliliğinin sağlanması önerilmektedir.

6. Kaynakça

American Counseling Association. (2014). ACA code of ethics: As approved by the ACA Governing Council. <https://www.counseling.org/resources/aca-code-of-ethics.pdf> adresinden edinildi (18.5.2017).

- American Psychological Association. (2017). Ethical principles of psychologists and code of conduct. <https://www.apa.org/ethics/code/ethics-code-2017.pdf> adresinden edinildi (18.5.2017).
- American School Counseling Association. (2016). Ethical standards for school Counselors. <https://www.schoolcounselor.org/asca/media/asca/Ethics/EthicalStandards2016.pdf> adresinden edinildi (18.5.2017).
- Anderson, S. K., & Kitchener, K. S. (1996). Nonromantic, nonsexual posttherapy relationships between psychologists and former clients: An exploratory study of critical incidents. *Professional Psychology: Research and Practice*, 27(1), 183-293.
- Balcı, S. (2017). Gizlilik ve kayıtların saklanması. F. E. İkiz (Ed). *Meslek etiği ve yasal konular* (ss:108- 136). İstanbul: Lisans Yayıncılık.
- Bond, T. (2013). *Psikolojik danışma uygulamalarında etik ve standartlar*. (B. Yeşilyaprak, Çev., 3. Basım). Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- British Association of Counseling & Psychotherapy. (2010). Ethical Framework for Good Practice in Counselling & Psychotherapy. http://www.bacp.co.uk/ethical_framework/new_ef.php adresinden edinildi (1.06.2017).
- Camadan, F. (2017). Etik ikilemler ve karar verme modelleri. İçinde F. E. İkiz (Ed). *Meslek etiği ve yasal konular* (ss:75-104). İstanbul: Lisans Yayıncılık.
- Crenshaw, W. B. & Lichtenberg, J. W. (1993). Child abuse and limits of confidentiality: forewarning practices. *Behavioral Sciences and the Law*, 11, 181-192.
- Dailor, A. N., & Jacob, S. (2011). Ethically challenging situations reported by school psychologists: Implications for training. *Psychology in the Schools*, 48(6), 619-631.
- Dallessasse, S. L. (2010). Managing nonsexual multiple relationships in university counseling centers: Recommendations for graduate assistants and practicum students. *Ethics & Behavior*, 20(6), 419-428.
- Erdur-Baker, Ö. Ve Çetinkaya, E. (2007). Etik: Davranışta Kırılma Noktası. R. İçinde Özyürek, F. Korkut Owen & D. W. Owen (Eds.), *Gelişen Psikolojik Danışma ve Rehberlik: Meslekleşme Sürecindeki İlerlemeler* (ss: 163-182, cilt: 1). Ankara: Nobel yayınları.
- Ergene, T. (2004). Ethical Dilemmas in Psychological Counseling: ethical decision making process. *Eurasian Journal of Educational Research (EJER)*, (15), 49-55.
- Even, T. A., & Robinson, C. R. (2013). The impact of CACREP accreditation: A multiway frequency analysis of ethics violations and sanctions. *Journal of Counseling & Development*, 91(1), 26-34.
- Forester-Miller, H. ve Davis, T. (1996). *A Practitioner's Guide to Ethical Decision Making*. Erişim tarihi: 3 Mayıs 2017, https://www.counseling.org/docs/ethics/practitioners_guide.pdf?sfvrsn=2
- Hartley, M. T., & Cartwright, B. Y. (2015). Analysis of the reported ethical complaints and violations to the Commission on Rehabilitation Counselor Certification, 2006–2013. *Rehabilitation Counseling Bulletin*, 58(3), 154-164.

- Herlihy, B., & Dufrene, R. L. (2011). Current and emerging ethical issues in counseling: A Delphi study of expert opinions. *Counseling and Values, 56*(1-2), 10-24.
- Hoose, W.H. (1986). Ethical principles in counseling. *Journal of Counseling and Development, 64*, 168-169.
- İkiz, F.E. (2017). *Meslek Etiği ve Yasal Konular*. İstanbul: Lisans Yayıncılık.
- İkiz, F.E., Mete Otlu, B. ve Arslan, Ü. (2017). Trainee psychological counselors' understanding of ethics. *International Journal of Humanities and Social Science Invention, 6*(2), 10-17.
- İşgüden, B. ve Çabuk, A. (2006). Meslek etiği ve meslek etiğinin meslek yaşamı üzerindeki etkileri. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 16*, 59-86.
- Jennings, L., Sovereign, A., Bottorff, N., Mussell, M. P., & Vye, C. (2005). Nine ethical values of master therapists. *Journal of Mental Health Counseling, 27*(1), 32-47.
- Kırel, Ç. (2000). *Örgütlerde etik davranışlar, yönetimi ve bir uygulama çalışması*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Kitchener, K. S. (1986). Teaching applied ethics in counsellor education: an integration of psychological processes and philosophical analysis. *Journal of Counseling and Development, 64*, 306-310.
- Kolay Akfert, S. (2012). Farklı kurumlarda çalışan psikolojik danışmanların yaşadıkları etik ikilemler ile bu ikilemler karşısındaki tutum ve davranışları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 12*(3), 1791-1812.
- Kuzgun, Y. (2011). Psikolojik danışmada etik ve Hukuk. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 4*(35), 102-103.
- Lindsay, G. ve Clarkson, P. (1999). Ethical dilemmas of psychotherapist. *The Psychologist, 12*, 182-185.
- Mert, A. (2017). Etik ve temel kavramlar. İçinde F. E. İkiz (Ed). *Meslek etiği ve yasal konular* (ss: 12-34). İstanbul: Lisans Yayıncılık.
- Neukrug, E., Milliken, T. & Walden, S. (2001). Ethical complaints made against credentialed counselors: an updated survey of state licensing boards. *Counselor Education & Supervision, 41*(1), 57-70.
- Nigro, T. (2004). Counselors' experiences with problematic dual relationships. *Ethics & Behavior, 14*(1), 51-64.
- Phelan, J. E. (2007). Membership expulsions for ethical violations from major counseling, psychology, and social work organizations in the United States: A 10-year analysis. *Psychological Reports, 101*, 145-152. Özete şu adresten erişilmiştir: <http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.2466/pr0.101.1.145-152?journalCode=prxa>
- Pope, K. ve Vetter, A. V. (1992). Ethical dilemmas encountered by members of the American Psychological Association: A National Survey. *American Psychologist, 47*(3), 397-411.
- Poyrazlı, S., Doğan, S. ve Eskin, M. (2013). Counseling and psychotherapy in Turkey: Western theories and culturally inclusive methods. İçinde Handbook of counseling

and psychotherapy in an international context. R. Moodly, U.P. Gielen & R. Wu (Eds). *Handbook of Counseling and Psychotherapy in an International Context* (ss: 404-414). NY: Routledge.

Robson, M., Cook, P., Hunt, K., Alred, G., & Robson, D. (2000). Towards ethical decision-making in counselling research. *British Journal of Guidance & Counselling*, 28(4), 533-547.

Sadeghi, M., Fischer, J. M., & House, S. G. (2003). Ethical dilemmas in multicultural counseling. *Journal of Multicultural Counseling and Development*, 31(3), 179-192.

Sanders, R. K. (2016). Ethics and values in psychotherapy: introduction to special issue. *Journal of Psychology and Christianity*, 35(4), 291-295.

Saunders, J. L., Barros-Bailey, M., Rudman, R., Dew, D. W., & Garcia, J. (2007). Ethical complaints and violations in rehabilitation counseling: An analysis of Commission on Rehabilitation Counselor Certification data. *Rehabilitation Counseling Bulletin*, 51(1), 7-13.

Savi Çakar, F. (2017). Psikolojik danışmada yetkinlik/yeterlilik. İçinde F. E. İkiz (Ed). *Meslek etiği ve yasal konular* (ss: 158- 174). İstanbul: Lisans Yayıncılık.

Sökmen, A. ve Tarakçıoğlu, S. (2011). *Mesleki Etik*. Ankara: Detay Yayıncılık.

Tarvydas, V. M., & Cottone, R. R. (2000). The code of ethics for professional rehabilitation counselors: What we have and what we need. *Rehabilitation Counseling Bulletin*, 43, 188-196.

Taşdan, M. ve Yalçın, İ. (2007). Psikolojik danışma ve rehberlikte etik, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 99-107.

Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği (2011). *Etik Kurallar Kitapçığı*. <http://www.pdr.org.tr/userfiles/file/etik.pdf> adresinden 2 Haziran 2017'de erişildi.

Yıldırım, G., ve Kadioğlu, S. (2007). Etik ve tıp etiği temel kavramları. *CÜ Tıp Fakültesi Dergisi*, 29(2), 7-12.

